

KVANTIFIKACE POJMU OBRANNÁ DOSTATEČNOST

Z uveřejněných úvah a rozborů vojenských teoretiků vyplývá, že cílevědomost, dynamika a v řadě případů i racionálnost dřívějších válečných konfliktů byly závažně omezeny mimo jiné:

- technickou úrovní prostředků vedení boje,
- nedostatečnou úrovní dostupné organizovanosti,
- nedosažitelností dostatečně operativní i kvalitní dlouhodobé prognostiky.

V současné době technický pokrok dává možnost nahradit kvantitu kvalitou; hrubou silou, nadbytečnou a neracionálností ničení, zvláště jadernými zbraněmi, přesností ničení a dynamikou vedení bojové činnosti. Možnost včasného získání velkého množství informací, existence výkonných technických prostředků jejich přenosu, zpracování a zobrazení či rychlých metod vyhodnocování umožňuje věrohodnější předpovědi činnosti protivníka. Podstatným zkvalitněním velení je možné dosáhnout i vysokého stupně organizovanosti vlastní bojové činnosti.

A tak soudobé konflikty novou technologií vedení bojové činnosti (zvláště pak její "třetí dimenzi" a radioelektronickou válkou) a informační dostatečností nabývají charakteru vysoce cílevědomě jednajících soustav.

PROGNÓZOVÁNÍ PRŮBĚHU A VÝSLEDKU KONFLIKTU - VÁŽNÝ FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ VZNIK A PRŮBĚH KONFLIKTŮ

Zdánlivě vedlejším, ve skutečnosti však velmi závažným, důsledkem těchto změn je i značné "zprůhlednění" moderního boje. Připočteme-li k již uvedenému

dostatku aktuálních informací a existenci výkonných prostředků pro jejich zpracování i dostupnost účinných analytických a simulačních metod možného průběhu bojové činnosti vojsk, dojdeme k závěru, že lze za jistých podmínek hrozící konflikt vymežit a stanovit vztahy předurčující s přijatelnou pravděpodobností jeho řešení.

Můžeme tedy konstatovat, že dnes **existují potřebné podmínky pro krátkodobé i dlouhodobé prognózování průběhu "studených" a "horkých" konfliktů** různého rozsahu. Lze přijmout i takový závěr, že **schopnost prognózovat průběh a výsledky konfliktů se tím dokonce stává jedním z vážných faktorů umožňujících konfliktům předcházet nebo zabraňovat jejich přechodu od studené k horké formě.**

K tomu, aby **prognózy** mohly plnit požadavky na ně kladené, musí být postaveny na zcela reálných základech. Tam, kde je to možné a nutné, **by měly vycházet z objektivního modelového řešení.**

Jedním z významných výchozích předpokladů objektivnosti tohoto řešení je **schopnost agresora i obránce definovat cíl agrese, zhodnotit její očekávaný výsledek a posoudit její rentabilitu.**

V několika výzkumných pracích plk. doc. Ing. Václava Maryšky, CSc., je jednak zdůvodněno, proč je třeba zdroje současných vojenských konfliktů vidět prioritně v ekonomických záležitostech a dále, že konečným cílem konfliktů je násilné přerozdělení především ekonomických zdrojů prosperity států, samozřejmě se ziskovým výsledkem pro agresora. Také se v nich dokazuje, že tyto skutečnosti jsou plně platné i pro ČR.

Vyplyvají z nich následující **dílčí závěry:**

- Vzhledem k tomu, že ČR důsledně odmítá násilí při řešení mezinárodních sporů, může vojenský konflikt rozpoutat jen agresor.

- Tento konflikt bude veden v rozsahu a podobě, jež vyplynou z ekonomických a dalších hodnot, které chce agresor získat a z našich vojenských protiopatření, jež musí překonat.

- Sumu hodnot, které chce agresor získat, nazveme "hodnotu cíle agrese - HCA". Ta může být různá, od zcela nepatrné až po celý ekonomický, vojenský a územní potenciál státu.

- Na uskutečnění tohoto programu musí agresor vynaložit určité "náklady agrese - NA", které mají řadu různých komponentů, z nichž nejvýznamnější jsou ztráty utrpěné našimi protiopatřeními.

Z těchto dílčích závěrů vyplývají pro obě bojující strany následující **základní závěry:**

* Pro agresora bude agrese rentabilní jen tehdy, bude-li platit, že "přínos uskutečněné agrese - PUA" bude větší než hodnota nákladů agrese, neboli když:

$$HCA > NA.$$

Pak musí platit, že:

$$PUA = HCA - NA > 0.$$

* Pro nás jako pro obránce pak vyplývá, že obrana je dostatečně zajištěna tehdy, platí-li, že:

$$HCA < NA, \text{ neboli } \text{že}$$

$$HCA - NA < 0.$$

V tomto případě můžeme tedy konstatovat, že náš vojenský potenciál dosáhl potřebné úrovně obranné dostatečnosti.

Poprvé u nás použil takového vyjádření úrovně obranné dostatečnosti plk. doc. Ing. Petr Tobiášek, CSc., ve výzkumné zprávě Analýza a rozvinutí obranné dostatečnosti (IVOU Brno, srpen 1991).

KVANTIFIKOVANÉ VYJÁDŘENÍ ÚROVNĚ OBRANNÉ DOSTATEČNOSTI

V dalším se pokusím velmi jednoduchým způsobem naznačit, že existuje poměrně reálná možnost ještě přesnějšího vyjádření uvedených základních závěrů. Že je tedy **možnost podrobnější kvantifikace výše popsané úrovně obranné dostatečnosti**, a to pomocí následujících hodnot charakterizujících konflikt a na základě vztahů mezi těmito hodnotami, předurčujících s určitou pravděpodobností rozsah i výsledek konfliktu.

■ **Hodnota cíle agrese HCA**, která je zpravidla tvořena třemi složkami:

- sumou hodnot vyplývajících ze získání a následného využívání ekonomického potenciálu obránce a jeho infrastruktury HCA_E (tato složka se ve většině případů podílí rozhodujícím způsobem na celkové výši HCA),
- vojensko strategickou hodnotu vojenského potenciálu HCA_V , který získá agresor a může se jím posílit vůči okolí,
- vojensko strategickou hodnotu území HCA_U , která vystupuje opět jako významný faktor vůči okolí.

Mezi složkami platí vztah:

$$HCA = HCA_E + HCA_V + HCA_U.$$

■ **Hodnota protiopatření obránce**, která na agresora dopadne, nebo která musí překonat, aby dosáhl cíle agrese. Tuto hodnotu je možné **vyjádřit hodnotou ztrát agresora - ZA**, které utrpí bojovou činností obránce (případně i spojenců obránce):

- především jeho ekonomika na vlastním území ZA_E ,
 - dále jeho ozbrojené síly při boji se silami obránce ZA_V .
- I zde platí vztah:

$$ZA = ZA_E + ZA_V.$$

■ **Hodnota vojenské (bojové) síly agresora HVSA a obránce HVSB**, kterou jsou ochotni a schopni v konfliktu aktivovat. Jejich hodnoty jsou zpravidla úměrné

hodnotě cíle agrese. Hodnota vojenské síly se zatím nejčastěji vyjadřuje před zahájením konfliktu (operace), nebo ve zvoleném čase "t", a to značně nepřesným ukazatelem **hodnot vojenských potenciálů** $HVSA_p$ a $HVSB_p$, které jsou ovšem relativně jednoduché, neboť jsou v podstatě určeny jen množstvím sil a prostředků které chce nebo může zasadit bojující strana do konfliktu nebo které může v určitý čas t v konfliktu použít.

Lépe vystihuje hodnotu vojenské síly bojujících stran ukazatel **výkonnost vojenského systému** (výkonnost vojsk) $HVSA_v$ a $HVSB_v$, který již zachycuje určitou možnou tendenci vývoje a více se v něm odráží faktor kvality a času. Je totiž závislý nejenom na množství sil, prostředků a jejich druhu, tvořící podsystémy, ale i na jejich palebné síle a možnostech manévru (na vyšších stupních velení pak ve větší míře závisí i na ochraně vojsk, velení a dalších druzích zabezpečení). Palebnou sílu lze velmi obecně charakterizovat jako množství vojenské ničivé práce (vyjádřené hodnotou zničených cílů) vykonané podsystémy za jednotku času.

Poměr vojenských sil použitých v konfliktu má vliv na jeho rozmach, průběh v čase a tím i velikost ztrát bojujících stran. Tento poměr se určuje pro rozhodující podsystémy bojujících stran, přičemž lze tyto podsystémy navzájem srovnávat samostatně nebo na základě jejich váhy určuje různým způsobem **agregovaný ukazatel - celkový poměr vojenských sil**.

Žádný z uvedených způsobů nevyjadřuje však závislost poměru vojenských sil a tudíž i průběhu ztrát na čase (viz **poznámka 1**). Jde totiž o záležitost velmi složitou, kterou lze s jistou pravděpodobností vyjádřit jen pomocí matematických modelů operací.

Poznámka 1:

Průběh ztrát v čase vyjadřuje nelineární závislost $ZA(t) = f(\text{poměru sil}, t)$.

Pro naši praktickou potřebu ji lze nahradit uvedenou závislostí lineární, kterou lze s přijatelnou nepřesností použít pouze pro poměr sil blízký 1. Při větším poměru vojenských sil ve prospěch agresora lze lineární závislost použít jen pro názorný příklad s vědomím, že **vliv poměru sil se bude projevovat ve skutečnosti v agresorův prospěch daleko významněji, než jak to udává lineární závislost**.

Pro lepší názornost zůstaňme u jednoduššího vyjádření, kde:

$$k = \frac{HVSB}{HVSA} \text{ a}$$

ZA_1 hypotetickou hodnotu ztrát pro vyrovnaný poměr vojenských sil, kdy $k = 1$.

Potom ve zcela obecné rovině platí:

$$ZA = k \cdot ZA_1 = k \cdot (ZAE_1 + ZAV_1).$$

Tento vztah není přesný a znázorňuje zde spíše tendenci vlivu poměru sil, předpokládanou snahu agresora zvýšit ho v mezích daných $HVSA_{\max}$ a mezinárodní situací ve svůj prospěch.

■ **Hodnota vlivu okolí HVO** je závislá na vztahu okolí k stranám v konfliktu

přímo vystupujícím. Může být kladná, nulová či záporná, mít jevovou podobu ignorace, zastrasování nebo přímé účasti a formu bezprostřední vojenské pomoci.

Vojenská pomoc se projevuje jako veřejně nabídnutý (vojenské odstrašování) nebo skutečný přírůstek vojenského potenciálu HVO_{AV} , HVO_{BV} a mění v předchozím bodu uvedený poměr vojenských potenciálů, a to tak, že:

$$k = \frac{HVS_B + HVO_{BV}}{HVS_A + HVO_{AV}}$$

Pokud není vojenská pomoc poskytnuta, pak $HVO_V = 0$.

Ekonomická pomoc HVO_E se v současné době projevuje nejčastěji formou hrozby nebo realizací ekonomických sankcí zpravidla proti agresorovi, kterému tím potenciálně (ekonomické odstrašování) nebo fakticky snižuje celkový přínos uskutečněné agrese. Tím se samozřejmě přímo ovlivňuje i hodnota meze agrese.

■ **Hodnota kompenzace negativních etických vlivů agrese KNEV** vyjadřuje taková velikost hodnoty přínosu agrese, která je schopna vzájemně vyrovnávat záporné etické vlivy agrese ve vztahu k okolí. Také tato hodnota potenciálně nebo fakticky snižuje celkový přínos uskutečněné agrese a přímo ovlivňuje i hodnotu meze účelnosti agrese.

■ **Hodnota meze účelnosti (rentability) agrese MU** představuje minimální hodnotu agrese, pro niž je ještě - agresorovi únosné konflikt vést. Racionálně uvažující agresor si tuto hodnotu ujasní ještě před zahájením agrese.

Platí pro ni následující vztah vyjádřený v přehledném agregovaném tvaru:

$$MU \leq HCA - ZA - HVO_E - KNEV - I \delta I,$$

kde: δ je celková chyba odhadu zahrnující vliv nepřesnosti odhadů jednotlivých hodnot.

Ve tvaru vyjadřujícím i jednotlivé složky agregovaných ukazatelů lze hodnotu meze účelnosti (rentability) agrese popsat takto:

$$MU \leq HCA_E + HCA_V + HCA_U - \frac{HVS_B + HVO_{BV}}{HVS_A + HVO_{AV}} \cdot (ZA_{E1} + ZA_{V1}) - HVO_E - KNEV - I \delta I \pm IR \quad (\text{viz poznámka 2})$$

Poznámka 2:

Tato nerovnost bude ve skutečnosti ještě zvýrazněna tím, že použitá nepřesná lineární závislost:

$$ZA = \frac{HVS_B + HVO_{BV}}{HVS_A + HVO_{AV}} \cdot (ZA_{E1} + ZA_{V1}),$$

nahrazuje se stejnými důsledky pro agresora, které jsou uvedeny v poznámce 1, následující přesnější nelineární závislost:

$$ZA(t) = f(ZA_{E1} + ZA_{V1}, t).$$

Stanovuje-li si obránce pro své kalkulace hodnotu meze rozpoutání agrese agresorem, měl by si ujasnit a do výpočtu zahrnout i **hodnotu konstanty IR** a směr jejího působení (tj. zda snižuje, nebo zvyšuje mez účelnosti agrese). Tato konstanta **vyjadřuje totiž míru působení faktorů iracionality na rozhodnutí o zahájení agrese**, pokud nejsou zahrnuty jiným způsobem do celkové chyby odhadu.

Agresor při výpočtu hodnoty meze rozpoutání agrese s touto svojí iracionalitou vědomě počítat nebude, odrazí se však v hodnotách jiných ukazatelů.

Za teoretickou mez účelnosti lze považovat:

$$MU = HCA - ZA - HVO_E - KNEV - [I\delta I] = PUA_{min}.$$

Platí-li tedy, že:

$$PUA < PUA_{min} = MU,$$

pak je agrese nerentabilní a racionálně uvažující agresor by ji neměl uskutečnit.

Smysl a přínos popsaných úvah zatím spočívá spíše v modelové představě o hodnotách a vztazích, vyjadřujících obsah a dynamiku konfliktu než v jejich okamžité praktické využitelnosti. Naznačuje jakým způsobem by mohly a měly být naše úvahy vedeny, kam by mělo být naše další zkoumání zaměřeno.

Je však nutné zároveň upozornit, že článek objasňuje nový pojem "**výkonnost vojenského systému**", odvoditelný nejen z množství sil a prostředků, které systémy tvoří, ale i z jejich palebné síly a možností manévru, definovaných jako množství ničivé práce (vyjádřitelná hodnotou zničených cílů) realizovatelné systémem za jednotku času (za část nebo celou dobu trvání konfliktu).

Chápeme-li tuto výkonnost ve smyslu "příkonu", pak **finální výkonnost** bude záviset ještě na účinnosti velení a účinnosti ochrany.